

Státní podpora obranného výzkumu a vývoje

Podporu z veřejných zdrojů poskytovanou na obranný výzkum a vývoj (dále také OVV), včetně infrastruktury obranného výzkumu a vývoje, lze použít pouze způsobem, který je stanoven zákonem číslo 300/1992 Sb., ve znění zákona č. 1/1995 Sb., o státní podpoře výzkumu a vývoje, usnesení vlády ČR č. 281/1998 o Pravidlech hodnocení výzkumných záměrů a výsledků organizací pro poskytování institucionální podpory výzkumu a vývoje a nařízení vlády ČR č. 88/2001 Sb., o podmínkách účelového financování výzkumu a vývoje a předání údajů do centrální evidence projektů financovaných ze státního rozpočtu.

Účelová podpora obranného výzkumu a vývoje má být převážně poskytována na základě zadání veřejné zakázky podle zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění zákonů č. 148/1996 Sb., č. 93/1998 Sb., č. 256/2000 Sb., a č. 39/2001 Sb. Přitom musí být splněny podmínky, že jediným uživatelem výsledků obranného výzkumu a vývoje je stát.

V případě, že stát není jediným uživatelem výsledků obranného výzkumu a vývoje, potom se má účelová podpora poskytovat na základě výsledků veřejné soutěže ve smyslu zákona č. 300/1992 Sb., a nařízení vlády ČR č. 88/2001 Sb.

Institucionální podpora obranného výzkumu a vývoje má být poskytována na výzkumné záměry základního a aplikovaného výzkumu vojenských a vysokých škol, vojenských technických ústavů a dalších rezortních organizací, jejichž jednou z hlavních činností je výzkum a vývoj.

1. Návrh státního rozpočtu na obranný výzkum a vývoj

Ze státního rozpočtu lze obecně rozčlenit prostředky vydávané na oblasti, které jsou relevantní i oblasti obranného výzkumu a vývoje. Jsou to:

- a) Peněžní prostředky na vládní nákupy, tzn. na nákup zboží a služeb pro zajištění veřejných statků státu (obrana je veřejným statkem). Tyto prostředky mají alokační charakter.
- b) Peněžní prostředky na financování běžných potřeb (provozních) i kapitálových potřeb (investičních) neziskových organizací, které stát zřídil pro zabezpečování veřejných statků (včetně armády).

Výdaje státního rozpočtu mají charakter:

- běžných výdajů, které objemově setrvačně v podstatě sledují stejnou úroveň (převažují mandatorní běžné výdaje),
- kapitálových výdajů.

Dotace ze státního rozpočtu mají charakter:

- běžných dotací,
- kapitálových dotací.

Obě skupiny dotací mívají zpravidla charakter:

- účelových dotací, které převažují u kapitálových dotací,
- víceúčelových dotací, které většinou převažují u běžných dotací.

Omezeně se využívají i návratné půjčky, zpravidla přísně účelově.

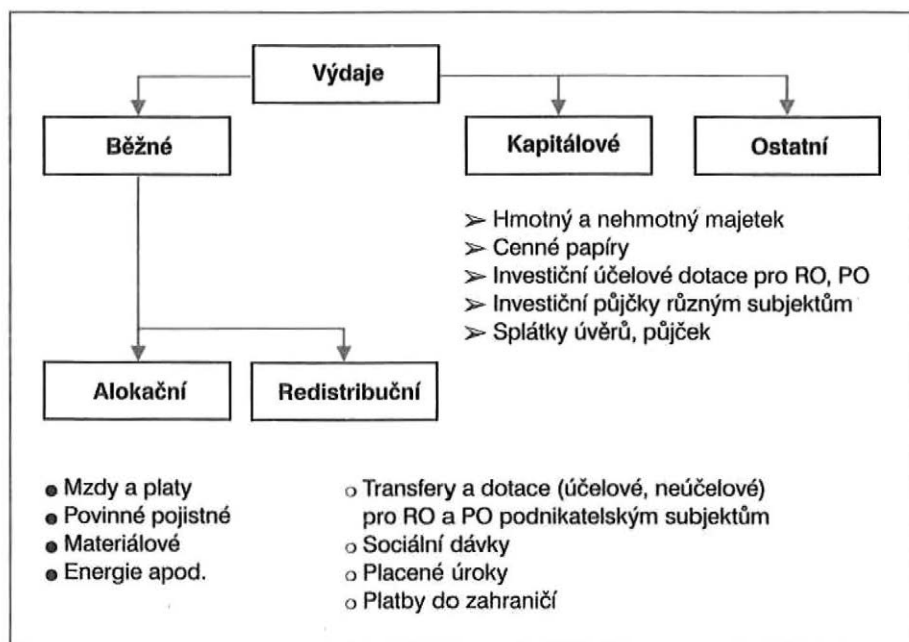
Dotace (kapitálové i běžné) jsou jedním z nepřímých nástrojů kontroly a vlivu státu na hospodaření, neboť ten kdo finanční prostředky poskytuje, ten také kontroluje jejich použití. Pro objektivní posouzení výše běžných účelových dotací se většinou využívají předem vybrané ukazatele alokace.

Státní rozpočet je nejvýznamnější článek rozpočtové sestavy. Prerozděluje nenávratným způsobem významnou část hrubého domácího produktu (HDP). Je nejdůležitějším finančním nástrojem, který vláda využívá ve fiskální politice státu (viz obr.)

Alokační funkce veřejných financí je spjata s existencí nutnosti zabezpečovat veřejné statky. Její podstata spočívá v efektivní alokaci finančních prostředků na základě rozhodnutí o správných proporcích mezi produkcí privátních statků a veřejných statků.

Redistribuční funkce veřejných financí je spjata se sociálními cíli. Cílem je zmírnit nerovnosti mezi jednotlivými subjekty.

Vše co bylo prozatím uvedeno se svým způsobem promítá do návrhu rozpočtu na obranný výzkum a vývoj.

Obr.: Zjednodušené schéma státního rozpočtu, část výdaje

Nezbytné je předeslat, že v procesu sestavování návrhu rozpočtu na obranný výzkum a vývoj musí projekty a výzkumné záměry soutěžit o schválení a realizaci. Tyto nemají žádný význam, žádnou platnost, dokud nejsou zahrnuty do rozpočtu. V trvalém procesu řízení jsou potom selektivně financovány z rozpočtové kapitoly obrany a příslušných rozpočtových položek.

Zařazení projektů a výzkumných záměrů v programech ještě neznamená, že budou financovány. Výše rozpočtu je objektivně omezena výší HDP. Jelikož finanční zdroje, přidělované na obranný výzkum a vývoj pro běžný rok, jsou obvykle nižší než úhrn zdrojů potřebných pro realizaci projektů a výzkumných záměrů, zařazených do schválených programů obranného výzkumu a vývoje, je někdy nutné v rámci sestavování rozpočtu na obranný výzkum a vývoj některé projekty a výzkumné záměry redukovat nebo zrušit.

Projekty a výzkumné záměry mohou být upraveny nebo zrušeny s cílem snížit celkové výdaje rozpočtu obrany, získat zdroje potřebné pro realizaci projektů obranného výzkumu vyšší priority nebo kompenzovat zvýšení nákladů na realizaci jiných rozvojových programů rezortu obrany.

Rozpočet na obranný výzkum a vývoj se po schválení stává rámcem pro každodenní operativní řízení. Rozpočet a proces rozdělování zdrojů na obranný výzkum a vývoj je podstatou řízení a kontroly prováděné výkonnými orgány státní správy.

Rozpočet na obranný výzkum a vývoj je tedy plánovaný program pro fiskální období, zahrnující

- (i) předpokládané náklady, závazky a výdaje,
- (ii) zdroje finančních fondů, včetně očekávaných úhrad, refundací a jiných zdrojů,
- (iii) data poukazující a vysvětlující financované projekty obranného výzkumu a vývoje výzkumné záměry.

Rozpočtování obranného výzkumu a vývoje je potom proces převádějící schválené požadavky na zdroje do časově uspořádaných požadavků na finanční prostředky.

Návrh výdajů státního rozpočtu na obranný výzkum a vývoj by měl vycházet z dlouhodobých směrů a proporcí rozvoje obranného výzkumu a vývoje v působnosti rezortu obrany, z klouzavého plánu obranného výzkumu a vývoje na období šesti let, z pokynů předsedy Rady vlády ČR pro výzkum a vývoj pro přípravu návrhu výdajů státního rozpočtu ČR na výzkum a vývoj a z dalších relevantních dokumentů.

Návrh rozpočtu na obranný výzkum a vývoj je možné rozdělit do tří etap.

□ **V první etapě (tj. přibližně březen běžného roku)** stanovuje vláda závazné rozpočtové limity jednotlivým rozpočtovým kapitolám (tedy i pro rezort obrany) z zdrojů prostředků vynakládaných na jednotlivé socioekonomické směry EU.

Socioekonomické směry EU jsou multikriteriálními ukazateli, protože agregují hlavní hlediska členění výdajů na výzkum a vývoj:

- členění podle oborů výzkumu a vývoje,
- členění podle způsobu financování výzkumu a vývoje,
- členění podle poskytovatele (rezortu),
- členění podle příjemce (organizace).

V tomto členění spadá obranný výzkum a vývoj do socioekonomického směru č. 13: OBRANA, který je jediným směrem, kde jediným kritériem je oborové členění.

Podílově nebo plně v něm mohou být podporovány projekty obranného výzkumu a vývoje, jakož i výzkumné záměry, patřící do příslušných oborů. Podporu tomuto socioekonomickému směru nezahrnuje podpora výzkumu a vývoje pro průmyslové využití. **Tabulka** na konci článku uvádí přiměřené výdaje zemí EU na socioekonomické směry.

□ **Ve druhé etapě** zpracuje orgán odpovědný za obranný výzkum a vývoj v součinnosti s orgánem zodpovědným za návrh vojenského rozpočtu návrh rozdělení celkových výdajů na obranný výzkum a vývoj rozpočtové kapitoly rezortu obrany na rozpočtový rok, které vláda stanoví jako závazný rozpočtový limit. Tento návrh by neměl být nižší než stanovený limit, neboť by byl snižován objem celkově rozpočtovaných státních prostředků na výzkum a vývoj odvozený od hodnoty 0,7 % HDP, jak ukládá usnesení vlády ČR č. 1144/2000. Současně s návrhem rozpočtu na rozpočtový rok se rozpracuje co nejpřesnější výhled na další dva roky. Takto zpracovaný návrh je posléze projednán kompetentními zástupci Rady vlády ČR pro výzkum a vývoj se zástupci rozpočtové kapitoly rezortu obrany v dohodovacím řízení v měsících květnu a červnu běžného roku.

□ **Ve třetí etapě (zhruba do poloviny července běžného roku)** navrhuje Rada vlády ČR pro výzkum a vývoj vládě způsob využití prostředků na výzkum a vývoj.

Součástí druhé etapy rozpočtu na obranný výzkum a vývoje je také eventuální schválení nových programů výzkumu a vývoje Radou vlády ČR pro výzkum a vývoj, pokud jsou tyto v rozpočtovaném roce zahajovány.

Návrh programů obsahuje:

- ▲ identifikační údaje programu, případné členění na podprogramy, termíny jeho vyhlášení a dobu trvání,
- ▲ celkové výdaje z veřejných zdrojů na uskutečnění programů v členění po jednotlivých letech s tím, že od vládou schváleného návrhu se smí odchýlit maximálně o 10 % ročně,
- ▲ specifikaci cílů programu s odůvodněním, srovnáním se současným stavem v ČR a ve světě a očekávané přínosy.

Návrh rozpočtu na obranný výzkum a vývoj by měl být zpracován tak, aby bylo přednostně zajištěno plnění projektů obranného výzkumu a vývoje a výzkumných záměrů zahájených v předchozích letech.

Závaznými ukazateli rozpočtové kapitoly na obranný výzkum a vývoj jsou výdaje na výzkum a vývoj celkem, jako výdaje na výzkum a vývoj pro potřeby státu v oblasti obrany, realizované formou veřejné zakázky, alokované a redistribuované v podobě běžných a kapitálových účelových dotací.

2. Financování obranného výzkumu a vývoje

Podmínkou poskytnutí finančních prostředků na podporu řešení projektů obranného výzkumu a vývoje, jinak řečeno - poskytnutí účelové podpory, je zadání veřejné zakázky podle zákona č. 199/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Toto se

děje v případě, že se jedná o výzkum a vývoj pro státní správu, tj., kdy řešení bylo zadáno orgány státní správy.

Podmínkou poskytnutí finančních prostředků pro realizaci výzkumných záměrů, jinak řečeno - poskytnutí institucionální podpory, je zhodnocení výzkumných záměrů a předchozích výzkumných výsledků příjemce institucionální dotace podle usnesení vlády ČR č. 281/1998.

Účelové finanční prostředky na podporu řešení projektů obranného výzkumu a vývoje nejsou určeny k financování reprodukce majetku podle § zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ani k financování odborné činnosti organizačních složek rezortu MO. Tyto prostředky by měly být použity pouze na podporu projektů výzkumu a vývoje, vymezeného zákonem č. 300/1992 Sb., v platném znění. Po splnění podmínek uvedených v Nařízení vlády č. 88/2001 Sb., a předání příslušných údajů o financovaných projektech do Centrální evidence projektů výzkumu a vývoje provozované Radou vlády ČR pro výzkum a vývoj, mohou být potom rozpočtované prostředky užity výhradně k úhradě uznaných nákladů na řešení projektů obranného výzkumu a vývoje. Dále mohou být tyto prostředky užity k úhradě nákladů na zabezpečení veřejné zakázky a kontrolu řešení a financování projektů OVV podle § 12 Nařízení vlády č. 88/2001 Sb., až do výše 2,5 % celkových rozpočtovaných účelových prostředků v daném kalendářním roce.

Mezi uznané náklady na řešení projektů obranného výzkumu a vývoje lze zařadit:

- ☐ osobní náklady na výzkumné a vývojové pracovníky a další pracovníky, podílející se na řešení projektů,
- ☐ náklady (výdaje) na přístroje, stroje, zařízení a další hmotný a nehmotný majetek používaný pro řešení projektu, a to pouze v rozsahu, který odpovídá předpokládanému využití pro řešení projektu,
- ☐ náklady na služby využívané výhradně pro řešení projektu,
- ☐ doplňkové (režijní) náklady, např. administrativní náklady, náklady na infrastrukturu, energii apod., vzniklé přímo při řešení projektu,
- ☐ další provozní náklady, např. náklady na materiál, zásoby a podobné výrobky, vzniklé přímo při řešení projektu.

Do uznaných nákladů nelze zahrnout zisk, daň z přidané hodnoty, náklady na marketing, prodej a distribuci výrobků, náklady na finanční pronájem, leasing a další závazky, které nesouvisí s řešením projektu obranného výzkumu a vývoje.

Podmínkou pro poskytnutí účelové podpory na obranný výzkum a vývoj je, že poskytovatel podpory uzavře s příjemcem podpory písemnou smlouvu o poskytnutí dotace zahrnující celou dobu řešení projektu a období do vyhodnocení výsledků řešení projektu, včetně vypořádání poskytnutí dotace. Nedílnou součástí smlouvy musí být schválený návrh projektu obranného výzkumu, nebo vývoje.

Účelové finanční dotace k úhradě uznaných nákladů na řešení projektů obranného výzkumu a vývoje jsou poskytovány takto:

- organizačním složkám státu (pracovištím rezortu obrany) rozpočtovým opatřením na rozpočtové podpoložky v celém rozsahu rozpočtové skladby rezortu,

- příspěvkovým organizacím rezortu obrany rozpočtovým opatřením na dotační rozpočtové podpoložky k otevření limitu u kompetentního finančního úřadu rezortu na neinvestiční a investiční příspěvky,
- podnikatelským subjektům (právníckým osobám) stanovením limitu výdajů pro čerpání neinvestičních a investičních prostředků z příslušných bankovních účtů podle splátkového kalendáře na základě rozhodnutí o poskytnutí dotace vydaného poskytovatelem účelové podpory podle § 14 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech.

Kontrola využívání účelových prostředků se řídí § 18 Nařízení vlády č. 88/2001 Sb., s cílem zkontrolovat průběh řešení a plnění cílů řešení projektů, včetně kontroly čerpání a využívání účelových finančních prostředků, účelnosti celkových uznaných nákladů na řešení a věcného plnění obsahu smluv prostřednictvím hodnocení zpráv o řešení projektů, a to nejméně v intervalu jednoho roku, vždy však po ukončení řešení projektu.

O každém účelově financovaném projektu obranného výzkumu a vývoje je potřebné nejméně pět let od ukončení řešení projektu uchovávat nezbytné doklady.

Pro účtování činnosti spojené s řešením projektů obranného výzkumu a vývoje platí obecně závazné právní předpisy. Pořízení majetku pro výzkumnou a vývojovou činnost a hospodaření s ním by se mělo posuzovat shodně, jako u kterékoli jiné činnosti.

Po skončení kalendářního roku v rámci zúčtování vztahu se státním rozpočtem za uplynulý rok, musí příjemce účelové dotace na řešení projektu v rámci účetní uzávěrky vyhotovit vyúčtování poskytnuté dotace a předložit ji poskytovateli dotace v závazném termínu. Nevyužité prostředky musí být vráceny na účet poskytovatele. V případě, že se tak nestane, nebude příjemci další účelová dotace poskytnuta.

Institucionální finanční prostředky jsou určeny na řešení výzkumných záměrů rozpočtových a příspěvkových organizací rezortu obrany podle usnesení vlády č. 281/1998. Jejich poskytování, podmínky čerpání, účtování a likvidace výdajů se provádí obdobným způsobem, jako u účelového financování. Smlouvu o řešení projektu obranného výzkumu a vývoje však nahrazuje schválení výzkumného záměru organizace rezortní komisí pro hodnocení výzkumných záměrů a výsledků organizací rezortu obrany.

Podmínkou pro poskytnutí institucionální podpory je zejména:

- ☐ vymezení předmětu výzkumné činnosti ve statutu organizace, nebo v její zakládací listině,
- ☐ předložení výzkumného záměru, dosažených výsledků organizace a předpokladu pro úspěšné dokončení výzkumného záměru a jejich úspěšné obhájení před hodnotící komisí,
- ☐ zúčtování vztahů se státním rozpočtem za uplynulý rok podle platných předpisů.

Institucionální finanční prostředky jsou určeny pouze pro příjemce podpory, nikoli pro jeho spolupráci s dalšími organizacemi. Příjemce podpory může z institucionálních prostředků hradit dodávky služeb a zařízení nezbytných pro realizaci výzkumného záměru.

Výdaje na socioekonomické směry v Evropské unii (stav roku 2000)

Poř. čís.	Socioekonomický směr	Průměr zemí EU (v %)
1.	Průzkum a využití zdrojů země	1,9
2.	Infrastrukturní a územní záležitosti	1,8
3.	Ochrana životního prostředí	2,9
4.	Ochrana a zlepšování zdraví lidí	4,7
5.	Výroba, distribuce a racionální využití energie	2,4
6.	Produktivita a technologie v zemědělství	6,2
7.	Produktivita a technologie pro průmysl	12,8
8.	Společenské struktury a jejich vzájemné vztahy	3,8
9.	Výzkum a využití kosmu	5,1
10.	Všeobecný výzkum na VŠ	36,8
11.	Neorientovaný výzkum	12,8
12.	Ostatní civilní výzkum	2,2
13.	Obrana	6,6
	CELKEM	100,0

* * *

Obecnou podmínkou pro poskytnutí finanční podpory obrannému výzkumu a vývoji, ať účelové nebo institucionální, je úprava užívacích a vlastnických práv k výsledkům řešení projektů OVV a jejich využití. U projektů obranného výzkumu a vývoje, kde stát není jediným uživatelem výsledků, má úprava užívacích a vlastnických práv k těmto výsledkům a jejich využití podobu smlouvy o využití výsledků, která se uzavírá mezi poskytovatelem a příjemcem dotace.